

De private Telefonselskaber i Danmark.

Af

Cand. polit. **M. Gredsted.**

Telefonvæsenets Udvikling tog sin Begyndelse i Danmark omkring 1880, kort efter at Telefonens tekniske Fuldkommenhed var blevet saa stor, at den blev anvendelig som Meddelelsesmiddel. De første to Tiaars Udvikling er det paa Grund af manglende Materiale saa godt som umuligt at belyse. Telefonanlægene blev nemlig udelukkende til ved privat Initiativ, og der blev ikke udøvet nogen som helst Kontrol med deres Virksomhed, som kun var indskrænket derved, at Amternes og Kommunernes Tilladelse blev udkrævet til Telefonledningernes Fremførelse langs offentlige Veje, og ved at Statens Højhedsret over Vandene hindrede, at private udlagde Kabler imellem Landsdelene.

Fra Statens Side blev man under Hensyn til Telefonens hurtige tekniske Udvikling snart klar over, at det blev nødvendigt at gribe regulerende ind i Telefonvirksomheden, og der blev i 1883 forelagt Rigsdagen et Lovforslag om Eneret for Staten paa Anlæg og Drift af Telegrafer og Telefoner, som i alt væsentligt var overensstemmende med den nu gældende, i 1897 vedtagne Lov om Statens Eneret til Telegraf- og Telefondrift. De politiske Forhold hindrede dengang Lovforslagets Vedtagelse, og det private Initiativ vedblev ubegrænset at

udfolde sin Virksomhed paa Telefonvæsenets Omraade, saaledes at der blev oprettet et betydeligt Antal Telefonselskaber Landet over; midt i 1890'erne fandtes der 57 Telefonselskaber, af hvilke ca. 32 havde under 100 Abonnenter.

I November 1895 blev Forslaget om Statens Eneret atter bragt frem for Rigsdagen. Da den private Telefonvirksomhed nu havde naaet en ret betydelig Udvikling, blev Lovforslagets Forelæggelse en Begivenhed, der vakte Røre i vide Kredse, idet Spørgsmaalet efter Forslagets Vedtagelse vilde blive, om Staten vilde enten overtage de private Selskabers Telefonanlæg, meddele dem Koncession eller tildele dem den i Lovforslaget omhandlede »Anerkendelse«, som sikrede Selskabernes Selvstændighed, men ikke ydede dem Sikkerhed imod Konkurrence. Lovforslagets Behandling paa Rigsdagen affødte derfor en Bevægelse ude i Landet, som medførte en Sammenslutning af Selskaberne, saaledes at de ved Lovens Ikrafttræden kom til at staa sikrere i Forholdet overfor Staten.

Resultatet af denne Sammenslutning blev, at der, da Eneretsloven traadte i Kraft, bortset fra Københavns Telefon-Aktieselskab, stod en Række i pekuniær Henseende ret løst funderede og med teknisk Materiel gennemgaaende daarligt forsynede Telefonselskaber, hvis Stilling over for Staten dog som Følge af deres Størrelse og delvis paa Grund af Bestyrelsernes S sammensætning var ret stærk.

Efter et betydeligt og omfattende forberedende Arbejde blev der i Aarene 1898—1900 udstedt følgende Koncessioner paa Anlæg og Drift af Telefoner omfattende de Omraader, der, hvor de ikke er anført, fremgaar af Selskabets Navn:

Københavns Telefon-Aktieselskab, omfattende Sjælland,
Lolland-Falsters Telefon-Aktieselskab,
Møens Telefon,
Langelands Telefonselskab,

Ærø	Telefonselskab,
Bornholms	— ,
Fyns kommunale	— ,
Samsø	— ,
Vejle	— ,

Jydsk Telefon-Aktieselskab, omfattende Jylland nord for Skanderborg—Ringkøbing, undtagen Skagen, hvor Staten har den lokale Telefondrift, og

Forenede Sydjydske Telefonselskaber, omfattende Jylland syd for Skanderborg—Ringkøbing undtagen Vejle og Omegn.

I 1906 fik den Færøske Amtskommune Koncession paa Telefonanlæg og -drift paa Færøerne.

Koncessionernes vigtigste Bestemmelser ere:

Selskabet har Eneret indenfor sit Omraade; det er forpligtet til at drive, forbedre og udvide Telefonanlægget; offentlige Samtalestationer maa ikke oprettes, hvor Staten har Station, uden Ministeriets (o: Ministeriet for offentlige Arbejder) Samtykke;

ny Anlæg, der medføre Oprettelse af ny Centralstationer, skulle godkendes af Ministeriet, inden Arbejdet udføres;

Selskabet skal optage enhver, der kan betale derfor, som Abonnent;

det skal udvide og forbedre Anlægene i det Omfang, Ministeriet forlanger;

dets Driftsreglement skal godkendes af Ministeriet;

Taksternes Maksimum fastsættes af Ministeriet for indtil 5 Aar ad Gangen;

Selskabet er underkastet Tilsyn efter Ministeriets Bestemmelse;

det er underkastet de for Telefondrift gældende Love og Anordninger;

Staten forbeholder sig Ret til at besørge Telefontrafik inden for Selskabets Omraade og Eneret til Telefondrift imellem Landsdelene og med Udlandet. Paa lokal Bytrafik har Selskabet dog Eneret;

Overtrædelse af Koncessionens Bestemmelser kan medføre, at den erklæres forbrudt, eller at Selskabet maa betale Mulkt efter Ministeriets Bestemmelse, og

Fortolkningen af Koncessionen er underkastet Ministeriets Kendelse.

Foruden disse koncessionerede Telefonselskaber findes der 8 smaa Telefonselskaber, der have faaet den i Loven fastsatte »Anerkendelse«, men disse Selskabers Virksomhed, der er begrænset til mindre Omraader, har ingen større Interesse.

Som man ser, er de Regler, som Koncessionerne foreskrive for Telefonselskabernes Virksomhed, affattede saaledes, at Publikum kan betragte sine Interesser som sikrede. Gennemgaaende er der Tilfredshed med Selskabernes Virksomhed, og det er egentlig kun Maksimaltaksternes Fastsættelse hvert 5te Aar, der bringer Uro om Telefonspørgsmaalet.

Telefonselskabernes Udvikling i Løbet af det sidste Tiaar under Eneretslovens Kontrol og Beskyttelse har været følgende:

(Se Tabellen Side 309).

Som Tabellen udviser, er Antallet af Telefonabonnenter i Løbet af 10 Aar vokset fra c. 26000 til c. 74000 og saaledes omtrent 3 Gange saa stort nu som ved Aarhundredets Begyndelse; i samme Tid er Antallet af Centralstationer fordoblet, medens Væksten i Samtationernes Antal er noget mindre. Samtalernes Antal er steget fra c. 52 Millioner til c. 162 Millioner, og de private Telefonselskabers Anlægs Værdi er vokset fra 13,2 Mill. Kr. til 31,7 Mill. Kr.; i dette sidste Tal er imidlertid ikke medregnet de enkelte af Selskaberne tilhørende faste Ejendomme, Lagre o. l., dels fordi deres Værdi igennem de enkelte Aar ikke kendes, og dels fordi Prioriteringsforholdene fra Aar til Aar ikke ere fuldt oplyste; deres Værdi ligger nu omkring 4 Mill. Kr.

Den gennemsnitlige aarlige Forøgelse i Abonnentantallet beløber sig til op imod 5000, Samtalernes Antal

Danske Telefonselskaber med Koncession,
(Færøerne undtagne).

	1	2	3	4	5	6	7
	Antal Abonenter	Antal Central- stationer	Antal Samtale- stationer	Millioner Samtaler	Anlægs- værdi*) Mill. Kr.	Driftsindtægt Mill. Kr.	Udgift til Personale og Materiel Mill. Kr.
1900—01	26403	409	956	52,3	13,2	2,4	—**)
1901—02	29325	427	952	58,5	13,0	2,7	—**)
1902—03	32690	432	954	72,5	14,3	3,0	—**)
1903—04	35698	440	960	80,3	14,8	3,4	1,1
1904—05	42260	531	999	97,0	15,5	3,8	2,4
1905—06	47718	622	1065	107,9	15,9	4,2	1,7
1906—07	54363	682	1227	123,8	18,6	4,8	2,8
1907—08	61950	726	1273	141,7	22,1	5,5	2,6
1908—09	68026	771	1391	147,1	27,1	6,1	2,9
1909—10	74520	833	1592	162,4	31,7	6,6	3,2

vokser aarlig med gennemsnitlig 11 Millioner, og i Løbet af de ti Aar er Telefonselskabernes Anlægsværdi forøget med 18,5 Mill. Kr. eller med op imod 2 Mill. Kr. om Aaret.

Deler man Perioden 1900—01 til 1909—10 i 2 Femaar, vil man se, at det sidste Femaars Udvikling paa alle Punkter er stærkere end det første Femaars; paa Abonentantallets Stigning er der en Forskel af c. 11000, paa Samtaleantallets c. 10 Millioner, og ser man paa Anlægsværdien, viser det sig, at medens Stigningen i den første Halvdel er 2,3 Mill. Kr., er den i den sidste Halvdel 15,8 Mill. Kr., af hvilke igen omtrent 10 Mill. Kr. falder paa de 3 sidste Finansaar; den betydelige Vækst i Anlægsværdien falder for Størstedelen paa Københavns Telefon-Aktieselskab.

Driftsindtægten er igennem hele Perioden jævnt stigende; i Femaaret 1900—05 stiger den fra 2,4 til 3,8

*) Heri er ikke medregnet faste Ejendomme, Lager af Materiel o. l.

**) Tallene for disse 3 Finansaar kan ikke opgives med Sikkerhed.

Mill. Kr. eller med godt 50 % og i Femaaret 1905—09 fra 4,2 Mill. Kr. til 6,6 Mill. Kr., ligeledes med godt 50 %. Udgiften til Personale og Materiel er ca. 3 Gange større i 1909—10 end i 1900—01, og i det sidste Femaar er Stigningen tæt op imod 50 %.

Som man ser, har Telefonselskabernes Udvikling under lovordnede Forhold været særdeles god. At den Aktiekapital, der er anbragt i disse Anlæg, desuden er bleven godt forrentet, vil kunne ses af nedenstaaende Oversigt over Udbytteprocenten for følgende af Telefonselskaberne:

Telefonselskab	Udbytte af Aktiekapital i %			
	1900	1903	1906	1909
Københavns	6	6	6	6
Jydsk	0	6	6	7
Forenede Sydjydske ...	4,5	5	6	7
Lolland-Falsters	6	4	6	6
Vejle	6	8	8	8
Bornholms	2,5	4	5	5
	Forrentning af Anlægskapital i %			
Fyns kommunale	6,6	8,2	8,7	8

Københavns Telefon-Aktieselskab, hvis Virksomhedsomraade er Sjælland og Amager, er saa langt overvejende det største, at dets Virksomhed ganske overskygger Landets øvrige Telefonselskabs, skønt enkelte af disse har et lige saa stort Omraade. Som det vil fremgaa af omstaaende Oversigt over de betydeligste af Telefonselskabernes økonomiske Udvikling siden 1900, er Københavns Telefon-Aktieselskabs Anlægsværdi fra 1900 til 1909 steget fra c. 9 Mill. Kr. til c. 25 Mill. Kr., dets Driftsindtægt fra 1,6

De største Telefonselskabers økonomiske Udvikling.
1900—1909.

	1		2		3		4		5		6	
	Antal Abonnementer		Anlægsverdi 1000 Kr. (Bygn., Lager o.l. inkl.)		Driftsindtægt 1000 Kr.		Driftsoverskud 1000 Kr.		Aktekapital 1000 Kr.		Aktieudbytte %	
	1900	1909	1900	1909	1900	1909	1900	1909	1900	1909	1900	1909
Telefonselskab												
Københavns.....	16300	43179	9263	25544	1676	4202	485	930	5000	14000	6	6
Jydsk.....	4508	14738	1946	5065	379	1256	88	178	1000	2000	0	7
Fyns kommunale.....	1971	5808	1143	2705	170	486	26	94	—	—	—	—
Føreneede Sydjydske.....	1550	4534	599	1083	91	258	31	123	300	600	4,6	7
Lolland-Falsters.....	889	2552	339	718	62	173	18	58	350	750	5	6
Vejle.....	396	1236	120	353	20	84	9	31	90	240	6	8
Bornholms.....	316	750	72	220	18	42	5	11	36	120	2,5	5
Ovenstaaende Provinselskaber.....	9630	29618	4219	10144	740	2299	177	495	1776	3710	—	—
Ovenstaaende Selskaber ialt.....	25930	72797	13482	35688	2416	6501	662	1425	6776	17710	—	—

Mill. Kr. til 4,2 Mill. Kr., dets Driftsoverskud fra 485000 til 930000 Kr. og dets Aktiekapital fra 5 Mill. Kr. til 14 Mill. Kr. Selskabets Reservefond, der i 1900 var c. 1,5 Mill. Kr., er afskrevet paa Anlægsværdien.

I Sammenligning med disse Tal er f. Eks. Jydsk Telefon-Aktieselskabs og Fyns kommunale Telefonselskabs Virksomheder, selv om de tilsammen repræsenterer Anlægsværdier af c. 7,7 Mill. Kr., ret beskedne, medens de øvrige Telefonselskaber stilles ganske i Skygge.

Forholdsmæssig set staar Telefonvæsenets Udvikling ude i Landet imidlertid ikke tilbage for Københavns. Medens Københavns Telefon-Aktieselskabs Abonnentantal er blevet godt $2\frac{1}{2}$ Gang større, er de fire største Selskaber — Jydsk, Fyns, Forenede Sydjydske og Lolland-Falsters — Abonnentantal 3 Gange saa stort i 1909 som i 1900, Vejles Abonnentantal er i samme Tidsrum blevet $3\frac{1}{2}$ Gange saa stort, og Bornholms er mere end fordoblet.

Medens Københavns Telefon-Aktieselskabs Anlægsværdi er blevet op imod 3 Gange større, er de største Provinselskabers c. $2\frac{1}{2}$ Gange større og de mindres fordoblet, hvilket ret naturligt staar i Forbindelse med de lokale Forhold; det er betydeligt dyrere at anlægge Telefon i København end i Provinserne, og dyrere at anlægge Telefonledninger inden for et større end inden for et mindre Omraade.

Saa vel Driftsindtægt som Driftsoverskud er for Københavns Vedkommende stigende (i 1909 henholdsvis c. $2\frac{1}{2}$ og c. 2 Gange større end i 1900), men i Provinserne er Driftsindtægten gennemsnitlig 3 Gange større og Driftsoverskuddet gennemsnitlig $2\frac{1}{2}$ Gange større i 1909 end i 1900. Udbyttet af Aktiekapitalen er — bortset fra Bornholms Telefonselskab — ogsaa højere i Provinsen end i København. Med Hensyn til Reservefondene, der regnskabsmæssig beløbe sig til c. 1,16 Mill. Kr. for de her nævnte Provinselskabers Vedkommende, maa det bemærkes, at det maa anses for tvivlsomt, hvorvidt dette

Beløb er tilstede som virkelig Reservefond eller er inde-sluttet i Anlæggenes Værdi. En Bedømmelse af Anlæggenes Værdi er ligeledes vanskelig, fordi den bør ske i Forbindelse med en Vurdering af de foretagne Afskrivninger paa Anlægskapitalen, for hvilke der ikke er ensartede Principper; Afskrivningsprocenten inden for de forskellige Selskaber kan ikke være ens, fordi Varigheden af deres Anlæg er forskellig, efter som disse væsentligst bestaa af Kabelledninger, Luftledninger eller have mange eller faa Centraler.

De i Oversigten S. 311 nævnte Selskaber have for Tiden en samlet Anlægsværdi, der, Bygninger og Lager medregnet, beløber sig til c. 36 Mill. Kr. imod c. 13 Mill. Kr. i 1900.

I de for Telefonselskaberne udstedte Koncessioner er der som nævnt den Bestemmelse, at Staten forbeholder sig Ret til at besørge Telefontrafik indenfor Telefonselskabernes Omraade. I Praksis er imidlertid Forholdet dette, at Statstelefonen kun besørger mellembys Telefontrafik, og paa Sjælland og Fyn besørger Statstelefonen tilmed kun mellembys Trafik, naar dette kan ske uden Benyttelse af det private Telefonselskabs Abonnentledninger. Medens Samarbejdet mellem Statstelefonen og Telefonselskaberne iøvrigt bestaar i gensidig vederlagsfri Sammenstilling af Statstelefonens og Telefonselskabernes Centralstationer, er der for den mellembys Telefontrafiks Vedkommende et Omraade, paa hvilket Statstelefonen og Telefonselskaberne konkurrere, ganske vist paa en Maade, der gennemgaaende er i Telefonselskabernes Favør.

Af omstaaende Oversigt over denne Del af Telefonkorrespondancen ses det, at Antallet af Telefonselskabernes mellembys Samtaler, der i 19⁰⁰/₀₁ beløb sig til c. 3,4 Mill., i 19⁰⁹/₁₀ er steget til c. 8,8 Mill., medens Indtægten af disse Samtaler er steget fra c. 206000 Kr. til c. 874000 Kr.

Sammenlignet hermed er Antallet af Statstelefonens mellembys Samtaler, der i 19⁰⁰/₀₁ var 264000 og i 19⁰⁹/₁₀ 699000, kun ringe.

Mellemlys Telefonsamtaler.

	1900—01		1903—04		1906—07		1909—10	
	Antal	Indtægt	Antal	Indtægt	Antal	Indtægt	Antal	Indtægt
Københavns Telefon- Aktieselskab	—	Kr. 115894	2,486016	Kr. 312204	2,527800	Kr. 360843	2,634000	Kr. 509181
Telefonelskaber i Pro- vinserne	—	90321	2,561984	222967	4,660700	208881	6,156600	365050
Samtlige Telefonelskaber	3,352000	206215	5,048000	535171	7,188500	569724	8,790600	874231
Statstelefonen.....	263474	—	394833	—	533139	—	698600	—
Statens Indtægt af inden- rigs Telefontrafik ...	—	200935	—	305550	—	409459	—	556069

Medens Københavns Telefon-Aktieselskabs Indtægt af mellembys Samtaler i Tiaaret er blevet c. 390000 Kr. større, er Provinselskabernes blevet c. 275000 Kr. større, og den samlede Indtægtsstigning beløber sig til c. 665000 Kr.; i samme Tid er Indtægten af Statens indenrigske Telefontrafik steget fra c. 200000 Kr. til c. 556000 Kr. med en Stigning af c. 356000 Kr. Det vilde være naturligt, naar Spørgsmaalet om Telefonkoncessionernes Fornyelse omkring 1918 kommer frem, at forbeholde Staten den mellembys Telefontrafik, i hvert Fald for Langliniernes Vedkommende. Til den Tid vil denne Del af Korrespondancen antagelig kunne tilføre Telegrafvæsenets Budget en Indtægt af op imod 1,5 Mill. Kr.

Den Udvikling, de private koncessionerede Telefonselskaber her i Landet har gennemgaaet i Løbet af det sidste Tiaar, har ført til en samlet Kapitalanbringelse, der, naar Bygninger etc. medregnes, beløber sig til c. 36 Mill. Kr., af hvilken en Aktiekapital af c. 18 Mill. Kr. gennemsnitlig forrentes med 6 à 7 $\frac{0}{10}$. Uden at komme ind paa det ret omfattende Spørgsmaal, om Statsdrift eller Privatdrift vil være at foretrække paa Telefonvæsenets Omraade, maa det dog bemærkes, at Udviklingen har godtgjort, at Staten har givet Slip paa et godt Aktiv, da den overlod det private Initiativ at grundlægge og udvikle Telefonvæsenet i Danmark.
